

Het kledingstuk als spookbeeld

Interview met modeontwerper Hussein Chalayan

Maaïke Gottschal

Een groot overzicht in Groningen en vertegenwoordiger van het Turkse paviljoen in Venetië, de modeontwerper Hussein Chalayan is deze zomer alomtegenwoordig. Niet kleding, maar het lichaam is het eigenlijke onderwerp van de op Cyprus geboren ontwerper. Het verklaart waarom zijn werk het midden houdt tussen mode en conceptuele kunst.

‘Het kledingstuk is een spookbeeld van de vele levens die het misschien ooit gehad heeft. Niets is splinternieuw; alles heeft geschiedenis [...] Het ontwerp is een wens of een vloek en gooit de drager ervan in een tijdsplooi door allerlei historische perioden heen, als een abrupte tuimeling door de lagen van een archeologische opgraving.’ (Hussein Chalayan)

Maaïke Gottschal: Kun je iets vertellen over je fascinatie voor het kledingstuk als betekenisdrager?

Hussein Chalayan: ‘De mode, of het willen functioneren binnen de modewereld is nooit de basis geweest voor deze interesse. Ik ben vooral gefascineerd door het lichaam en hoe dit zich tot een buitenwereld verhoudt. Het lichaam is geen vrij, op zichzelf staand gegeven maar maakt onderdeel uit van een sociale constructie. Alles wat we doen is een externalisatie van het lichaam. Natuur en cultuur dwingen het lichaam continue verschillende vormen aan te nemen. Via kleding houd ik me bezig met onderwerpen als ‘zelfbeheer’, ‘gevoelens van ontheemding of misplaatstheid’, ‘overgangsgebieden en tussenruimtes’ ofwel het individu en de sociale constructie die daaraan verbonden is. De relatie tussen het lichaam en het kledingstuk is tot een bepaalde hoogte vergelijkbaar met architectuur. Vanuit dit idee heb ik in het project Place/ Non Place geprobeerd een collectie voor mannen te ontwerpen, waarin de kleding de basis kan zijn voor bepaalde handelingen en het creëren van ruimte. Ik houd van het idee dat mensen ruimte creëren waar en wanneer ze dat willen, ook op plekken die daar niet geschikt voor zijn, een soort virtuele, flexibele architectuur. Daarbij heb ik me laten inspireren door het functioneren van aankomst- en vertrekhallen op vliegvelden. Er worden veel emoties uitgewisseld op deze plekken maar de architectonische ruimtes lijken daar niet op aangepast. In de herencollectie Place/ Non Place heb ik een grote hoeveelheid zakken en opbergruimtes verwerkt om foto’s en persoonlijke bezittingen een ruimte te geven, wat de mogelijkheid biedt ervaringen uit te wisselen met anderen.’

In de tentoonstelling in het Groninger Museum wordt de kleding binnen een conceptuele, artistieke context geplaatst. Wat is daar de waarde van?

‘De tentoonstelling is opgebouwd rondom mijn projecten van afgelopen tien jaar. Het uitgangspunt was om zichtbaar te maken hoe vorm, detail en coupure vanuit ideeën evolueren. De ideeën creëren het startpunt, het begin van een proces. Zonder idee geen kledingstuk. Later komt daar een esthetische realiteit bij, een beeld. Als ontwerper ken ik het lichaam goed en weet ik wanneer compositie, vorm en zwaartekracht samenkomen tot een abstractie op het lichaam. Het doel van elk ontwerp is een eerlijke kristallisatie te maken van idee en beweging in de vorm van een kledingstuk. De tentoonstelling beoogt het kledingstuk te laten zien als iets dat op zich zelf kan staan en vanuit zijn eigen vitaliteit tot nieuwe bewegingen aanzet.’

Je werkt met politieke thema's in je werk. Hoe politiek kan kleding zijn?

‘Mijn ideeën komen voort uit een theoretisch kader en evolueren langzaam naar een abstract beeld. Niet alle ideeën kunnen direct vertaald worden in een kledingbeeld. De basis van mijn idee kan een zeer politieke lading hebben maar dat betekent niet direct dat de kleding zichtbaar politiek is. Het is beter als ik mijzelf binnen dit proces een zekere vrijheid toe sta. Maar de setting die ik voor de kleding maak in de vorm van een installatie of performance kan wel politiek geladen zijn en journalisten creëren eveneens een politieke laag, die soms overdreven is, maar wel duidelijk maakt dat het werk voortkomt uit een politiek idee.’

Hoe plaats je de videowerken binnen het geheel van je oeuvre?

‘Het werken met video, performance en installaties maakt het voor mij mogelijk om mijn persoonlijke kijk op het menselijke lichaam duidelijker vorm te geven. Vanuit het denken in kleding, ruimtelijke situaties en personages is het regisseren van een film niet zo'n grote stap. Het is niet zo dat ik eerst een collectie uitdenk en daar een video bij maak voor de presentatie. Ik werk projectmatig vanuit een persoonlijke, theoretische interesse. De resultaten daarvan lopen uiteen van autonoom werk tot een commerciële collectie. Het een komt niet uit het ander voort, maar staat naast elkaar. Maar ik voel me niet geroepen om alleen op een hoog conceptueel niveau te werken. Wij zijn al tien jaar een commercieel bedrijf en van hieruit ontkom ik niet aan de regels van de modewereld. Ook wij moeten twee keer per jaar een collectie neerzetten en uiteindelijk is ons doel om meer kleding te verkopen. Maar daarnaast neem ik de vrijheid om zijdelings aan andere projecten te werken zoals bijvoorbeeld het maken van een video. Deze praktijken zijn niet los van elkaar te zien. De meeste mensen kopen mijn confectiekleding en niet de designstukken. Zij doen dit deels omdat ze kennis hebben genomen van het meer conceptuelere werk. Een goede pers over het werk is onze manier van adverteren. We willen er voor staan een idee te verkopen en niet alleen een leeg beeld.’

Kun je iets meer vertellen over de samenwerking of kennisuitwisselingen met andere disciplines buiten je vakgebied?

‘Binnen mijn werk maak ik gebruik van de kennis van andere disciplines zoals antropologie, architectuur en biologie. Voor het project Temporal Meditations heb ik een DNA onderzoek laten verrichten door een genetisch antropoloog omdat ik nieuwsgierig was naar de herkomst van mijn familie. In principe ben ik Turks-Cypriotisch maar de herkomst van de familie van mijn vaders kant bleek in Scandinavië te liggen (vikingen) en die van mijn moeders familie lag in Centraal-Europa. Cyprus is een eiland en haar

volk komt overal vandaan; het kent een lange historie van veldslagen en veroveringen. Deze migratiepatronen leveren een heel divers beeld op dat weinig te maken heeft met de politieke opdeling van het land in Grieken en Turken. Dat is meer de politieke identiteit. We laten onze identiteit bepalen door de dimensies van de natiestaat terwijl in werkelijkheid niemand puur is qua ras. Identiteit is niet alleen verbonden met de recente historie maar ook migratieprocessen en de daaraan verbonden verhalen, die over een lange termijn uitgestrekt zijn. Ik vroeg me af hoe deze verschillende, genetische achtergronden van invloed kunnen zijn op de identiteit van de hedendaagse Griekse en Turkse Cyprioten en dus die van mij zelf. Door een stofpatroon te ontwikkelen met historische gevechtsscènes uit het rijke verleden van Cyprus en deze te koppelen aan hedendaagse, toeristische elementen als hotels en zwembaden ontstond een soort “Hawaiï print” die ik voor zomerjurken heb gebruikt. De print is natuurlijk grappig en hilarisch, maar vanuit dezelfde thematiek heb ik een video gemaakt die meer politiek beladen is. Die wordt zelfstandig vertoont binnen de context van de kunst, los van de collectie jurken.’

De film *Anaesthetics*, die nu voor het eerst in Nederland te zien is, komt zowel esthetisch als leeg en beklemmend over. Kun je iets over de achtergrond van deze film vertellen? ‘*Anaesthetics* gaat over instituties en vormen van onzichtbaar geweld. Geweld wordt vaak afgeschermd en gemaskeerd door rituelen. Een vliegtuig bijvoorbeeld, geeft je een idee van veiligheid doordat de ruimte die je betreedt niet veel anders is dan je gewend bent. Je hebt niet het idee dat je de vaste grond werkelijk hebt verlaten. De ruimte voelt eerder als een kamer van het zelfde gebouw waarvandaan je bent vertrokken. Rituelen, service en vermaak tijdens de vliegreis, houden het gevoel van onveiligheid op een afstand. Deze rituelen zijn vergelijkbaar met die van de kerk of het ‘instituut’ familie. Rituelen worden gewaardeerd om hun schoonheid en precisie, maar zijn gedeeltelijk een valse perceptie van de werkelijkheid, bedoeld om geweld te maskeren of onzichtbaar te maken. Esthetiek kan ook gezien worden als een valse vorm van comfort. Natuurlijk maak ik zelf ook veel gebruik van esthetiek, maar dat betekent niet dat ik deze esthetiek pur sang, zonder meer vertrouwen. Het interessants is het om de waarde en herkomst ervan te ondervragen.’

Hussein Chalayan, 10 jaar werk
Groninger Museum
17 april tot en met 4 september

Werk van Hussein Chalayan is te zien in het Turkse paviljoen op de biënnale van Venetië.
12 juni tot en met 6 november